

Xrom elementi , uning davriy jadvalda joylashgan o'рни ,atom tuzulishi ,

- **Ta'limiy maqsad:** O'quvchilarda xrom elementi , uning davriy jadvalda joylashgan o'рни ,atom tuzulishi , xossalari haqida bilim ko'nikma va malakalarni shakllantirish
- **Tarbiyaviy maqsad:** Xrom mavzusini o'rgatish asnosida o'quvchilarda uning ishlatilish va haotiy jarayonlarga tadbiq etilishi haqidagi bilimlarni singdirish . Ularda erkin va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish do'stona hamkorlikda ishlashga o'rgatish
- **Rivojlantiruvchi maqsad:** O'quvchilarning kimyoviy savodxonligini oshirish , kasbga yo'naltirish , o'quvchilarda ijobiy sifatlarni rivojlantirish

1. Metallar olishning necha xil usuli bor?

2. Oltin qaysi usulda olinadi?

3. Metallarning aktivlik qatorini kim yaratgan ?

4. Mg yer qobig'ida necha % uchraydi?

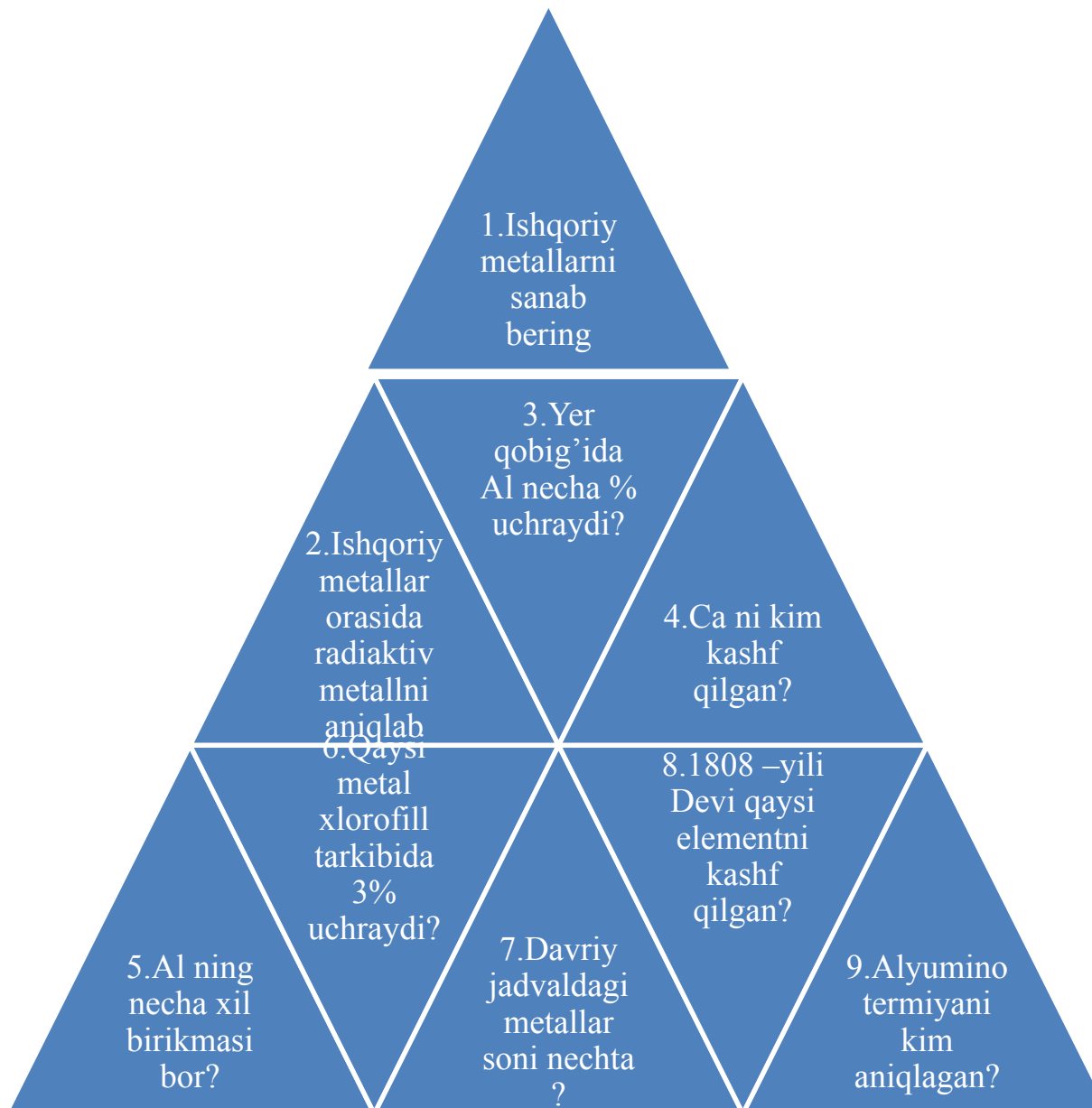
5. 1807 –yili Davi qaysi elementlarni kashf qilgan?

6. Suyuq metallar qaysi ?

7. Al tarkibida nechta proton bor?

8. Al ni kim kashf qilgan?

9. Qimmatbaho metal konlari nechta ?

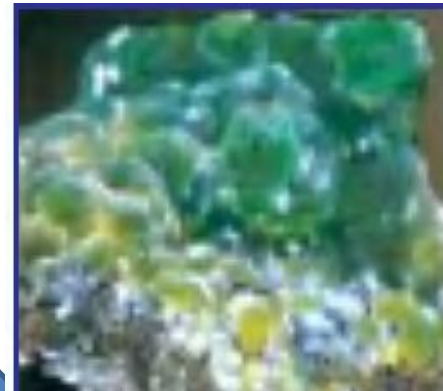

- 1.O'zbekiston oltinni qazib olish bo'yicha nechanchi o'rinda turadi?
- 2.O'zbekiston mis zaxiralari bo'yicha nechanchi o'rinda turadi?
- 3.Mis yerqobig'ida necha % uchraydi?
- 4.Oltin nimada eriydi?
- 5.Qizil rangli metal qaysi ?
- 6.Ca yer qobig'ida necha % uchraydi?
- 7.Qora metallarga qaysi metallar kiradi?
- 8.Qaysi metal yengil bo'lgani uchun samolyotsozlikda ishlatiladi?
- 9.Al qaysi usulda olinadi ?
- 10.Qonning ivishiga yordam beradigan metal?
- 11.Hayvon suyagida necha % kalsiy fosfat bo'ladi?
- 12.583 probali oltinda necha % oltin bo'ladi?

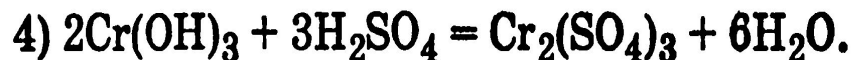
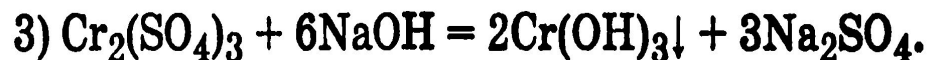
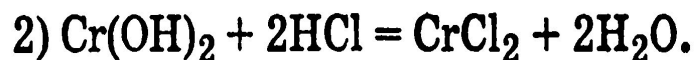
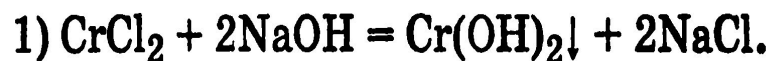
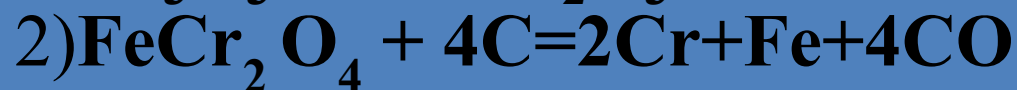
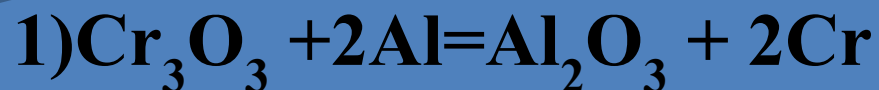

- Xromning davriy jadvalda tutgan o'рни 24. U 4-davr 4-qatorda joylashgan. Nisbiy atom massasi 52. Unda elektron ko'chish sodir bo'lgan. Xrom kumushsimon oq rangli, yaxshi bolg'alanuvchan, qattiq metall. Uni tabiatdagi eng qattiq metall desak ham bo'ladi. Issiqlik va elektrni yaxshi o'tkazadi. Suyuqlanish harorati 1890 gradus. Qaynash temperaturasi 2680 gradus. Yer po'stlog'ida 0.02 % uchraydi. U tabiatda xomli temirtosh ko'rinishida uchraydi. zichligi 7190kg/m^3 Uni 1797-yili Vaklen aniqlagan

Xrom elementining katta zapaslari Sibirda joylashgan. Uni birinchi marta krokoit mineralidan ajratib olishgan. Xromni birinchi marta 1766-yili Leman ajratib olishga uringan. U krokoitni xlorid kislotada eritadi va zumrad rangli eritma hosil qiladi. Lekin o'sha yashillikni aynan xrom berayotganini ayta olmadi. 1770-yili P.S.Pallas krokoitning uraldagi zaxiralarini topgan. Voklen Uraldan keltirilgan krokoitning tarkibida temir qumtuproq hamda qo'rg'oshin oksidi borligini aniqladi. U xromga nom berishda maslakdoshlari Furkrua va Ayerdan maslahat olgan. Xromni Voklendand bexabar holda Klaprot ham topgan.

Olinishi va kimyoviy xossalari

- Korroziyaga chidamli bo'lgani uchun metal buyumlarning sirti xrom bilan qoplanadi. 12 % Cr qo'shilgan po'lat zanglamaydigan po'lat deb ataladi. U har xil tibbiy jihozlar tayyorlashda ishlatiladi.
- Xrom organizmda kamayib ketsa uyqusizlik, bosh og'rig'i, tez charchash kuzatiladi. Odam tanasida 6-12 mg xrom bo'ladi. Ayollar kuniga 40 % erkaklar esa 60 % iste'mol qiladilar. Xrom uglevodlar va yog'lar almashinuvida ishtirok etadi. Agar organizmda xrom zapasi kamayib ketsa ortiqcha uglevodlar yog'ga aylanadi. Odamda ishtahaning pasayishi xrom kamayganligining ilk belgisidir.

- Homilador ayollar qariyalar yosh bolalar ayniqsa xromga muhtojdirlar.Xrom qalqonsimon bezda yod elementi o'rnini bosadi.Osteoporozdan saqlaydi.Bir kecha kunduzda 50-300 mikrogramm xrom iste'mol qilish kerak. U jigar ,tuxum , dukkaklilar,olma va dengiz mahsulotlarida ko'p uchraydi.Qora choy va kakaoda ko'p uchraydi.Xrom elementi organizmda ko'payib ketsa odamda eczema dermatit jigar va buyrak kasalliklari kelib chiqadi.Xrom so'zi rangli degani.

- 2016- yil “Sog’lom ona va bola yili “ munosabati bilan yosh avlodga e’tibor yanada kuchayadi . Zero yurtimiz kelajagi yosh avlod qo’lidir . Aynan yuqori bilim , kuchli tafakkur egasi bo’lgan yoshlar vatanimiz kelajagi uchun zarurdirlar .
- Har qanday sharoitda zamon bilan hamnafas bo’lgan yoshlar yurtimiz kelajagiga xissa qo’shadi . Modomki, shunday ekan, u o`zaro ziddiyatlarni bartaraf etish bilan, ehtiyojlar, hissiyotlar, fikrlar, intilishlar, maqsadlarning doimo yuzaga keluvchi nomuvofiqligi bilan aloqadordir.

Xulosa

- 2016- yil “Sog’lom ona va bola yili “ munosabati bilan yosh avlodga e’tibor yanada kuchayadi . Zero yurtimiz kelajagi yosh avlod qo’lidir . Aynan yuqori bilim , kuchli tafakkur egasi bo’lgan yoshlar vatanimiz kelajagi uchun zarurdirlar .
- Har qanday sharoitda zamon bilan hamnafas bo’lgan yoshlar yurtimiz kelajagiga xissa qo’shadi . Modomki, shunday ekan, u o`zaro ziddiyatlarni bartaraf etish bilan, ehtiyojlar, hissiyotlar, fikrlar, intilishlar, maqsadlarning doimo yuzaga keluvchi nomuvofiqligi bilan aloqadordir.

